

Proces recenzije „Peer review proces“ i odluke o publiciranju Sestrinskog glasnika/Nursing Journal

Process of the review “peer review process” and decisions making pertinent to publication at the Nursing Journal

Višnja Vičić Hudorović

Editor-in-Chief

Sestrinski glasnik/Nursing Journal, Official Journal of Croatian Nurses Association

Received December 28th 2017;

Accepted December 30th 2017;

Ključne riječi: Proces recenzije • odluke • vidljivost • etika

Kratki naslov: Recenzentski proces i odlučivanje o publiciranju

Keywords: Review process • decisions • publication • ethics

Running head: Review process and decision making about publishing

Please address all correspondence to: Višnja Vičić Hudorović, Croatian Nurses Association, 10000 Zagreb, Sortina 1A, Croatia • E-mail: visnja.vicic-hudorovic@skole.hr • Tel: +385-1-6550 366 • Fax: +385-1-6550 366.

Proces odabira članka za publikaciju

Uvriježeno, nakon što je rukopis zaprimljen od strane uredništva časopisa, glavni urednik časopisa pregledava rukopis i odlučuje hoće li ga poslati vanjskim recenzentima ili rukopis nije dostatne kvalitete te ga je potreno odbaciti iz daljnjeg procesa publiciranja. Nakon inicijalnog pregleda/čitanja u slučaju da je rukopis dostatne kvalitete, isti se šalje jednom ili više recenzentima. Po zaprimanju mišljenja recenzentima, članovi uredništva časopisa razmatraju izvješća stručnjaka i donose konačnu odluku o prihvaćanju ili odbijanju rukopisa za publiciranje.

Početni pregled

Oko 3 milijuna rukopisa dostavlja se biomedicinskim časopisima u svijetu svake godine [1]. S obzirom na velik broj prijavljenih članaka za objavljivanje, sve više glavnih urednika časopisa slijedi politiku pregleda rukopisa prije negoli ih pošalje u proces recenzije [engl. Peer review].

Urednici znanstvenih biomedicinskih časopisa obično pročitaju stotine rukopisa godišnje. Jedna od prvih stavki koje urednici temeljito čitaju jest popratno pismo, a ono mora u skraćenu obliku sadržavati osnovnu svrhu rukopisa uz obrazloženje zašto je rukopis namijenjen čitateljstvu ciljnog časopisa. Stoga je nužno da autori dostave popratno pismo koje upućuje na značenje i znanstvenu snagu učinjena istraživanja te znanstveno obrazloženje zašto je rukopis značajan za publiciranje u časopisu. Poslije inicijalnog

pregleda urednici proučavaju apstraktne navode i istražuju svrhu rukopisa koja je opisana u uvodu, brojke i tablice i druge dijelove rukopisa kako bi utvrdili zadovoljava li rukopis utvrđene kriterije za publiciranje.

Prednosti početnog pregleda:

Ako se rukopis nedvojbeno nalazi izvan znanstvenog interesa časopisa, brzo odbacivanje dopušta autoru da brzo pronađe i preda rukopis za publiciranje u drugi časopis. Vrijeme koje bi mu posvetili recenzenti bilo bi uzaludno, posebice kada moraju gubiti vrijeme na vrednovanje i davanje povratnih informacija o rukopisu koji je nezadovoljavajuće znanstvene kvalitete.

Pregled stručnjaka/recenzenata - Peer review

Kada rukopis zadovolji kvalitetom početni pregled, šalje se na recenziju.

Danas, postoje tri uobičajena tipa recenzija publiciranja u znanstvenom časopisu, i to:

- Pojedinačno slijepo: imena autora nisu otkrivena recenzentima;
- Dvostruko slijepo: imena recenzentima i autora ne otkrivaju se jedna drugima;
- Otvorena recenzija: Nazivi autora i recenzentima dostupni su jedni drugima.

Rukopis se obično šalje k najmanje 2 stručnjaka recenzenta.

Znanstvenici koji su verificirano priznati stručnjaci u svom području su idealni recenzenti. Časopisi obično izrađuju elektroničku bazu s popisom imena recenzenata koji imaju dobre rezultate u povijesti recenziranja članaka. Nadalje, glavni urednici proučavaju bibliografiju potencijalnih recenzenata ili kontaktiraju najcitiranije znanstvenike iz odgovarajuće znanstvene grane [1]. Poslije odabira recenzenta glavni urednici šalju upit izabranim recenzentima. Urednici moraju biti pažljivi pri odabiru recenzenata i pobrinuti se da imaju dovoljno stručnih i znanstvenih znanja o osnovnom predmetu koji se opisuje u članku da bi popravili/poboljšali rukopis. Zato znanstveni članci visoke kvalitete ili članci iz malo poznatih znanstvenih disciplin zahtijevaju dobar izbor recenzenata, a vrijeme potrebno za recenziju može biti dulje, što uzrokuje nestrpljivost autora članka. Neki časopisi daju autorima mogućnost preporučivanja preferiranih i nepoželjnih recenzenata. Autori mogu dobro iskoristiti ovu opciju ako su predloženi recenzenti dostupni jer mogu ubrzati postupak recenzije – na taj način uredništva tražiti recenzente. Dosad objavljeni radovi koji opisuju spomenutu temu verificiraju da, u slučaju kada autori preporučuju recenzenta, time ubrzavaju proces recenzije [4,5]. Proces recenzije završava nakon što svi recenzenti pošalju u uredništvo mišljenja o vrijednosti i prihvatljivosti rukopisa, uz dodatne komentare o izvornosti rukopisa i njihovim preporukama za poboljšanje stupnja kvalitete rukopisa. Biomedicinski časopisi obično od recenzenata traže da dovrše recenzije u roku od 4 do 8 tjedana [6].

Preporuke i smjernice za odabir rukopisa za publiciranje, a prema svjetskim udrugama glavnih urednika, razlikuju se: neke preporučuju odbijanje rukopisa za objavljivanje čak i u slučajevima kada samo jedan recenzent preporučuje odbacivanje, neke pak navode da svi imenovani recenzenti moraju iskazati negativan stav prema publiciranju [2].

Recenzenti često daju oprečnu povratnu informaciju u vezi s prihvatljivošću za svrhe publiciranja o istom rukopisu [8,9]. Stoga je danas općeprihvaćena činjenica članova uredništva časopisa: «Jednostranost u mišljenjima recenzenata rijetka je» [10]. U slučaju suprotnih povratnih informacija, urednik časopisa može odlučiti i poslati rukopis trećem recenzentu prije donošenja završne odluke, a autor mora čekati dulje vrijeme da postupak recenzije završi.

U stvarnosti, recenzenti znatno češće preporučuju prihvaćanje rukopisa za publiciranje negoli ga odbijaju [10]. Zbog svega navedenog urednici časopisa ne prihvaćaju rukopise za publiciranje koje su recenzenti preporučili za publiciranje, a njihove odluke temelje se na osobnim mišljenjima o stupnju kvalitete rukopisa. Nadalje, potrebno je recenziju rukopisa smatrati kao konstruktivnu kritiku koja pomaže autorima poboljšati stupanj kvalitete rukopisa, a ne isključivo kao smjernicu treba li ili ne treba objaviti rad.

Kriteriji za objavljivanje

Opći kriteriji za publiciranje znanstvenih publikacija sljedeći su: publiciranje izvornih znanstvenih istraživanja/rezultata [glavni rezultati i zaključci ne smiju biti publicirani niti poslani za publiciranje u neki drugi časopis]; značajan stupanj znanstvene važnosti; zaključci rukopisa prihvatljivi su interdisciplinarnom čitateljstvu.

Dodatni urednički kriteriji mogu biti primjenjivi za različite vrste/kategorije članaka, i to:

- Rukopisi koji sadržavaju velik broj riječi: trebaju opisivati i uspoređivati deskriptivnu i analitičku usporedbu opsežan skup podataka; jasno definirana potpuna i opsežna provjera znanstvene valjanosti; informacije o značajnim tehničkim prednostima istraživane problematike i omogućavanje uvida u nove znanstvene spoznaje;
- Rukopisi koji opisuju uvođenje novih „patenata“, ili tzv. tehnički članci: rukopisi koji znanstveno opisuju isključivo tehničke napretke bit će publicirani onda kada metode imaju važan utjecaj na daljnji razvoj grane akademske zajednice;
- Rukopisi u kojima se opisuju terapijske metode: u nedostatku nove vrijednosti opisane terapijske metode, rukopisi koji opisuju prednosti uvođenja nove metode razmatraju se za svrhu publiciranja ako opisana terapijska metoda/postupak omogućava znatno poboljšanje krajnjih ishoda liječenja.

Što se događa s prijavljenim rukopisom za objavljivanje?

Prva je faza novopristiglog rukopisa da članovi uredništva razmotre hoće li ga poslati na recenziju. U slučaju pozitivne odluke, glavni urednik rukopis dodjeljuje uredniku koji pokriva predmetno područje, te koji zatim traži neformalne savjete od znanstvenih savjetnika i uredničkog kolegija i koji donosi početnu odluku. Kriteriji da se rukopis šalju na ocjenu kolegija jest da su rezultati novi, osvjetljavajući, neočekivani i/ili iznenađujući te da opisani rukopis ima neposredne i dalekosežne implikacije na svakodnevnu uporabu.

Posebnu pozornost urednici posvećuju čitljivosti dostavljenog materijala. Urednici potiču autore u visoko tehničkim disciplinama da daju nešto dulji sažetak koji jasno opisuje osnovnu pozadinu rukopisa i kako novi rezultati utječu na znanstvenu granu/polje, na način koji omogućava nespecializiranim čitateljima da razumiju što se u rukopisu opisuje i što je novost u odnosu na do danas opisane rezultate. Urednici potiču autore u odgovarajućim disciplinama da uključe jednostavnu shemu koja sažima glavni zaključak rukopisa. Takve brojke posebice su korisne nekonzistentnim čitateljima koji istražuju problematiku staničnih, molekularnih i strukturnih bioloških procesa.

Nakon donošenja odluke o recenziranju rada, izbor suca donosi urednik kojem je dodijeljen rukopis, koji će raditi na drugim studijama na istome polju, u dogovoru s urednicima koji se bave podnescima u srodnim područjima kada je potrebno. Većina se rukopisa šalje dvojici ili trojici recenzenata, ali neki se šalju i većem broju recenzenata, ili povremeno, samo jednom. Recenzenti se odabiru prema sljedećim kriterijima: neovisnost autora i njihovih institucija; sposobnost procjene tehničkih aspekata rukopisa u potpunosti i znanstvenim poštenjem; uspješnost i kvantiteta dosadašnjih recenzija; dostupnost za ocjenjivanje rukopisa [završetak recenzije] unutar predviđenog vremenskog razdoblja.

Recenzenti i sukub interesa

Neki potencijalni recenzenti mogu biti angažirani u ocjenjivanju rukopisa u kojem mogu imati neke neznanstvene interese te koji mogu utjecati na njihovo mišljenje. Kako bi se izbjegli takve sukobe interesa, uredništvo zahtijeva od potencijalnih recenzenata da objave kako nemaju nikakve profesionalne ni komercijalne konkurentske interese prije nego što preuzmu obvezu recenzije rukopisa, te zahtijevaju od recenzenata da ne kopiraju dijelove rukopisa niti ih prenose kolegama. Svi recenzenti moraju u uredništvo dostaviti pismeni dokaz o nepostojanju sukoba interesa, i to prije negoli se rukopis dodijeli recenzentima radi dobivanja ocjene prihvatljivosti za publiciranje.

Sestrinski glasnik pozdravlja prijedloge autora za imenovanje odgovarajućih recenzenata (s kontaktnim detaljima), ali urednici imaju slobodu odlučivanja koji recenzent će biti imenovan. Urednici Sestrinskog glasnika obično poštuju prijedloge autora te se imenuju recenzenti koje su autori i predložili.

Brzina recenzijskog postupka

Sestrinski glasnik donosi odluke o potrebi publiciranja rukopisa što je prije moguće. Svi rukopisi prvo se obrađuju elektronički [korekcija znanstvenog jezika, prilagođavanje slika i tablica, korekcija tehnike pisanja literaturnih navoda i sl.], a cijeli proces traje tijekom svih stupnjeva procesa recenzije, i to sve do krajnjeg ishoda tj. publiciranja rukopisa. Autori se obično obavještavaju u roku od tjedan dana ako rukopis ne odgovara tehničkim [upute za autore] i/ili znanstvenim kriterijima za objavljivanje. Većina recenzenata poštuje zadane vremenske rokove za završetak recenzije rukopisa te dostavlja izvješća u roku od sedam dana ili u drugim dogovorenim rokovima. Ocjene recenzenata zaprimaju se elektronskim zapisima. Odluke urednika rutinski se vrše u kratkom vremenskom periodu nakon primitka izvješća.

Žalbeni postupak autora poslije donošenja zaključnog mišljenja

Ako „Sestrinski glasnik“ odbije publicirati rukopis i ne predlaže ponovno slanje rukopisa radi objavljivanja, autorima savjetuju da svoje rukopise dostave za objavljivanje u drugi časopis.

Ako autori ulože žalbu protiv odluke uredništva, žalba se mora podnijeti pismenim putem, te bi trebala biti ograničena na znanstvenu problematiku. Urednici „Sestrinskog glasnika“ ne mogu dodijeliti visok prioritet razmatranju žalbi ako one ne sadržavaju odgovarajuću znanstvenu problematiku [10].

Autori često traže da se konzultira novi recenzent, osobito u slučajevima kada su dva imenovana recenzenta ocijenila rukopis proturječno, tj. jedna je negativna, a druga pozitivna recenzija. Uredništvo „Sestrinskog glasnika“ ne želi konzultirati nove recenzente, osim ako ne postoji određeno, relevantno područje znanstvene ekspertize koja nedostaje u već pristiglim recenzijama.

Autori bi trebali napomenuti da, kako je „Sestrinski glasnik“ interdisciplinarni časopis, recenzenti budu izabrani iz različitih znanstvenih grana, na primjer stručnjak za temeljne znanosti i stručnjak koja ima opći pregled o znanstvenom polju u koji se rukopis može uvrstiti [11].

Recenzenti mogu biti odabrani samo za jedno znanstveno područje, primjerice, u slučaju da je potrebno izvršiti procjenu statističke analize metode koja se opisuje te koja upućuje na zaključak o prednostima u odnosu na dosad opisane i verificirane metode iz istovjetne znanstvene grane [10, 11, 12].

Dakle, „Sestrinski glasnik“ preferira se pridržavati mišljenja dobivenih od prvotno imenovanih recenzenata, te ne pozivati nove recenzente radi prikupljanja dodatnih mišljenja, ne postoji li znanstveno specifičan način prema kojem je moguće verificirati tehničke nedostatke recenzije i/ili postojanje pristranosti u završnoj ocjeni recenzenata.

Ako autori ostaju nezadovoljni, on se mogu pisanim putem obratiti glavnom uredniku, navodeći referentni broj rukopisa. U svim opisanim slučajevima, vjerojatno je da će proći dulje vrijeme prije nego što uredništvo „Sestrinskog glasnika“ donese konačnu odluku, a rukopis tijekom opisane vremena ne smije biti prijavljen za objavljivanje u drugome časopisu.

Literatura/References

- [1] House of Commons Science and Technology Committee (2011). Peer review in scientific publications Vol 1. House of Commons: London, UK.
- [2] Schultz DM (2010). Rejection rates for journals publishing in the atmospheric sciences. *Bulletin of the American Meteorological Society*, 91(2): 231-243. doi: 10.1175/2009BAMS2908.
- [3] Thomson Reuters (2011). Increasing the quality and timeliness of peer review: A report for scholarly publishers [white paper]. Available at: <http://scholarone.com/media/pdf/peerreviewwhitepaper.pdf>
- [4] Hutchings A (2006). Differences in review quality and recommendations for publication between peer reviewers suggested by authors or by editors. *JAMA*, 295(3): 314-317.
- [5] Wager E, Parkin EC, Tamber PS (2006). Are reviewers suggested by authors as good as those chosen by editors? Results of a rater-blinded, retrospective study. *BMC Medicine*, 4: 13. doi: 10.1186/1741-7015-4-13.
- [6] Association of Learned and Professional Society (2000). Current practice in peer review. Results of a survey conducted during Oct/Nov 2000. Association of Learned and Professional Society Publishers: Worthing, UK.
- [7] Samet JM (1999). Dear author-advice from a retiring editor. *American Journal of Epidemiology*, 150(5): 433-436.
- [8] Rothwell PM & Martyn CN (2000). Reproducibility of peer review in clinical neuroscience: Is agreement between reviewers any greater than would be expected by chance alone? *Brain*, 123(9): 1964-9.
- [9] Ray JG (2002). Judging the judges: The role of journal editors (editorial). *Quarterly Journal of Medicine*, 95: 769-74.
- [10] Coronel R (1999). The role of the reviewer in editorial decision-making. *Cardiovascular Research*, 43(2): 261-64. doi: 10.1016/S0008-6363(99)00177-7.
- [11] Nature. Peer-review policy. Last accessed August 4, 2011. Available at: http://www.nature.com/authors/policies/peer_review.html, retrieved at 9th 2018
- [12] Howard L & Wilkinson G (1999). Peer review and editorial decision-making. *Neuroendocrinology Letters*, 20(5): 256-260.